

השיעור השבועי

גיליון מספר 424

הרב המקדים: הר"ג ישראל מאיר ביטון שליט"א
רב העיר חדרה

כתב וערך השיעור:
הרב דכיר פריץ שליט"א

השיעור נמסר בכל מוצאי שבת בבית היחידים ומשודר דרך הליווי והרדיו ובקוויים רבים. מיסודו של מרן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל

ר"ת	יציאה	כניסה
17:48	17:15	16:23
17:44	17:13	16:22
17:43	17:13	16:21
17:48	17:16	16:24

ויגש | י"א טבת תשפ"ד

הלכות תפלה

הפצת עלונים באזור מגוריך
התקשר: 0506-730-831

בכמה תפלות נשים חייבות. המשנה ברורה לא נחת לפסוק הלכה לספרדים. מסתפק אם בירך ברכות התורה. נשים בתפלת ערבית. נשים פטורות מתפלה בציבור. עזרת נשים. כבוד הבעל. חיובי הבעל לאשתו והאשה לבעלה. כתובה עם סכום מועט או מוגזם. נשים במוסף. אשה שטעתה בתפלה חוזרת כמו האישה. התבטלות לגדולי הדור. "ועל הניסים" באות ו'. צובע בתחבושת בשבת

חיוב הנשים בתפלה

א. בשיעורים לפני חנוכה, דיברנו בהלכות תפלה, אם התפלה מדאורייתא או מדרבנן, והבאנו מה שכתב הרמב"ם (פ"א מוהל תפלה ה"א) שעצם חיוב התפלה הוא מהתורה, אבל אין משנה התפלות מהתורה, כלומר שמה שמתפללים שלש תפלות ביום - שחית מנחה וערבית, זה מדרבנן, אבל מהתורה צריכים להתפלל רק פעם אחת ביום, ולכן כתב עוד הרמב"ם (ה"ב) שנשים חייבות בתפלה מפני שהיא מצות עשה שאין הזמן גרמא, וכן הסביר הרמב"ן (במלחמות יב ע"א ד"ה אמה) בדעת הר"יף, ולפי זה נשים חייבות בתפלה אחת ביום. זאת אומרת שכן דעת שני עמודי ההוראה - הר"יף והרמב"ם - ומרן השלחן ערוך (סימן קו סעיף ב) פסק כמותם. וכך לומדים להקת פוסקים. אמנם לדעת רש"י ותוספות (ברכות כ"ג) והרמב"ן (ספר המצוות שיש א), כל התפלה כולה מדרבנן, ומה שאמרנו (בענינינו ב) "ולעבדו בכל לבבכם" איזו היא עבודה שבלב זו תפלה, הרי זו אסמכתא בעלמא, ולשיטתם הטעם שתיקנו את התפלות, כי "רחמי ניהו", אדם צריך לבקש רחמים על רפואה - "רפואנו", פרנסה - "ברך עלינו", שכל - "איתה חונן", וכן על זו הדרך. ואם תקנת רחמים להתפלל שלש פעמים ביום, גם הנשים צריכות להתפלל את כל התפלות. וכך כתבו הפוסקים האשכנזים, ומהם השאגת אריה (סימן ד), ואף שהרמ"א לא גילה דעתו, אבל האשכנזים הולכים בדרך כלל כשיטת תוספות, ואילו אנחנו פוסקים כדעת עמודי ההוראה נשים חייבות בתפלה אחת ביום.

דעת המשנה ברורה

ב. המשנה ברורה (סימן קו ס"ק ד) כתב, שלפי דעת הרמב"ם שיעקר מצות התפלה מהתורה, נשים חייבות בתפלה פעם אחת ביום, אבל לדעת הרמב"ן שיעקר מצות התפלה מדרבנן, נשים חייבות להתפלל שחירת ומנחה, הואיל ותפלה היא בקשת רחמים, אטו גברי בעי חיי נשי לא בעי חיי? (קדושין ז'.), וכתב המשנה ברורה שכן עיקר, כי כן דעת רוב הפוסקים והשאגת אריה, ועל כן הנשים צריכות להתפלל שחירת ומנחה, אבל תפלת ערבית רשות והנשים לא קיבלוה כחובה. אך הספרדים קיבלו הוראות השלחן ערוך, ולא הוראות רש"י ותוס' והרמב"ן, שאגת אריה, ומשנה ברורה, אף שהיו גדולי עולם, אבל יש לנו כללי הפסיקה. תמיד מרן

¹ מדברי הרב ישראל מאיר ביטון שליט"א: מורי ורבותי, זוכים אנו לשבת ליד גאון הדור, פאר הדור והדרו, ובאמת כל דקה שאני מבטל מתורתו זה ביטול תורה. אמרנו שיש בכוח התורה להכריע את כל המערכות בעולם כולו, ועל זה גדלנו וחוננו בבית מדרשו של מרן זצ"ל, שתמיד היה מדבר על מעלתם של לומדי התורה, האברכים ובחורי הישיבות, שכל העולם עומד על תורתם. נתפלל לבורא עולם שיאמר לצרותינו די, יסיר המשחית מעלינו, וזוכה לגאולה השלימה. **דברי מרן שליט"א:** חוק וברוך לרב הגאון רבי ישראל מאיר ביטון רבה של חדרה, ב"ה הוא עושה הרבה בעיר שלו, בעניני רישום נישואין כדת וכדין, בעניני כשרות, כפי שכמה פעמים סיפר לי. והוא חרד לדבר ה', וזינו לפעול הרבה להביא לבחירתו, לא היה לי שום אינטרס, ועשינו לשם שמים, וב"ה זכינו למנות כמה רבני ערים טובים, ואולי זוכה לעוד. זה חשוב מאוד שיהיו רבני ערים יראי שמים באמת. סיפר לי הרב יצחק לוי רב העיר נשר וממונה הכשרות מטעם הרבנות הראשית בחיפה, שראה בית מלון אחד בחיפה שמשקר ומזייף בכשרות, ומצא אצלו דברים נגד ההלכה, התרה בו פעם ופעמיים והסיר לו את הכשרות, ומיד אחר כך בא איזה רב עיר מהרבנים המודרניים ממקום אחר, ונתן לו כשרות, וזה על פי החוק שעשו בזמנו, שכל רב עיר יכול לתת כשרות בכל מקום ומקום. הכשרות היא הא' ב' שלנו, מי שחורר בתשובה קודם כל צריך לאכול כשר. והרב ביטון עומד על משמר הכשרות בעיר שלו. הייתי אצלו בחדרה לפני יותר מעשרים שנה, ונתתי שיעור בכולל שלו, שם הוא ישב על התורה ועל העבודה במשך שנים, לא עשה קורס

זצ"ל היה מדבר על זה, וגם אני חוזר על הדברים, שנכון שצריכים ללמוד משנה ברורה, אין ספק שזה חיבור חשוב, אבל להלכה ולמעשה אי אפשר להסתמך רק על משנה ברורה לבד, אדם עלול לטעות בהלכה על ימין ועל שמאל אם יעשה רק כמו המשנה ברורה, וכמו במקרה שלנו שכתב המשנה ברורה שנשים חייבות להתפלל שחירת ומנחה, וככה המוורות בסמינרים של האשכנזים מלמדות את הבנות, אבל לדעת השלחן ערוך נשים חייבות בתפלה רק פעם אחת ביום. ואם רוצה להתפלל יותר מותר לה, ואין זוה חשש ברכה לבטלה, וכמו תפלת נדבה, כי התפלות רחמי ניהו, ולמרות שאנו לא גורסים כן בגמרא, אבל זו המציאות שהתפלה היא בקשת רחמים, לכן אם מחמירה על עצמה ומתפללת יותר תבוא עליה ברכה, אבל אין לחייב אותה אחת רק בתפלת אחת ביום.

לא האלה על דעתו

ג. פעם מרן זצ"ל דיבר בכנס של "דרשו" ואמר שהמשנה ברורה לא נחת לפרש את ההלכה לספרדים, שהרי הוא היה גר בראדוין, ושם לא היו לא פרסים ולא גרוזינים ולא תימנים ולא מרוקאים... אלא כולם היו אשכנזים, והיתה לו ענוה אמתית, ולכן זכה שהחיבור שלו יתפרסם, לא כל אחד זוכה לזה, תראו כמה ספרים יש בספרייה שאף אחד לא פותח אותם, והוא זכה בגלל הענוה שלו, ולא חלם שספרו יגיע לכל בית בישראל כולל לספרדים, כי זה ספר נפלא, ואילו היה יודע שיגיע לכולם, היה נוחת יותר לכתוב גם לספרדים.

ספק בברכות התורה

ד. תראה למשל דוגמא נוספת, אדם שהלך בדרך ואיחר קצת לתפלה, ורצה לומר ברכות השחר וברכות התורה בדרך², וכשהגיע לבית כנסת הסתפק האם הגיע ל"דינה של גהינם" או ל"ואני אברכם", כלומר האם בירך ברכות התורה או לא, אסור לו לברך מספק, כי אם בירך כבר ויברך שוב, הברכות הללו תהיינה ברכות לבטלה. ואילו ברכות התורה היו מן התורה, היינו אומרים ספק דאורייתא לחומרא, וכמו לגבי ברכת המזון, שמי שאכל לחם ושבע³, והסתפק אם בירך ברכת המזון או לא, כיון שחיובו מדאורייתא, אומרים ספק דאורייתא לחומרא וחוזר לברך עד "בונה ירושלים", אבל ברכה רביעית היא מדרבנן ולא יחזור עליה,

מוזר לרבנות ונהיה רב עיר, אלא למד גם את הלימוד הישיבתי, וגם את לימוד ההלכה, זה חשוב שאדם ילמד גם את זה וגם את זה, וכך עלה ונתעלה, ועוד יעלה מעלה מעלה, ויגדיל תורה ויאדיר.

² במשך שנים הייתי הולך עם מרן זצ"ל בשבתות וביום כיפור מהבית בשכונת טלביה עד בית כנסת הגדול, דרך שארכה כרבע שעה ברגל, ובדרך מרן היה אומר את ברכות השחר וברכות התורה קצת בקול רם, ואני הייתי עונה אמן, וכשהיה מגיע לצפרדעי - פח אשפה, היה מיד עובר את הכביש, וכן אם היתה עוברת אשה שלא בצניעות. ומה שאמר את הברכות בדרך, כי רצה להזדרז בתפלה, וכשהגיע לבית הכנסת היה לוקח ספר ומרויח עוד כמה דקות של לימוד תורה. ³ אפילו אכל רק כזית פת ושבע משאר מאכלים כמו בשר, אורז, וכדומה, הגם שיש אומרים שברכת המזון שלו מדרבנן, וכך כתב באור לציון (ח"ב פרק י"א אות 1), אבל אחר אלף המחילות מכבוד תורתו זצ"ל בילקוט יוסף (סי' קפד סעיף ו, שבת א"ח ע"מ תמ"ב) - שיצא לאור בשנת תשנ"א - כתבנו שנעלם ממנו דברי הרז"ה בעל המאור (ברכות ט"ט ע"א מדפי הר"ף) - אחד מהראשונים - שכתב: וכל מה שבא בתוך הסעודה הוא מכלל השביעה דכתיב בה "ואכלת ושבעת וברכת". וכן כתבו בשו"ת ה"לק"ט (ח"ב סי' רכ"ג), הגאון רבי מרדכי בנעט (בבאורו למדריכי פ"ו דברכות אות לג) ועוד, לכן גם מי שאכל כזית פת ושבע משאר מאכלים, חיובו לברך ברכת המזון מדאורייתא וחוזר לברך מספק. ואחר שנים כן כתב מרן זצ"ל (יב"א ח"ט האו"ח סי' ק"א אות פט, יחוד"ח סי' ס"ו, הל"ע ח"ב ע"מ סי' ס, חו"ע ברכות ע"מ רלד, רלח).

ודלא כמו שכתב באור לציון (ח"א סימן ז' ד"ה ולפי) [א.ה. ובאול"צ ח"ב (עמ' ק אות ד) סתרו דבריו שבח"א, וכן העיר בילקוי ברכות ושוב בבי"א (ח"ט חז"ה"ה ס"י קח אות מו)]. אבל בשאר ברכות, אדם שמוספוק אם בירך ואין מי שיוכיר לו, לא יברך מספק, כי כל הברכות כולן מדרבנן חוץ מברכת המזון, וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ח מהלכות ברכות ה"ב) והעתיקו השלחן ערוך (סימן קפד סעיף ד, וסימן קט סעיף א). וכן ברכות התורה היו בכלל זה, היה צריך לומר שכל הברכות מדרבנן חוץ מברכת המזון וברכות התורה. ומשמע שרק ברכת המזון מן התורה, ולא כל שאר הברכות, כולל מעין שלש, נפשות, אשר יצר, ברכות התורה, כולן מדרבנן. כך מדייקים החיד"א (במחזיק ברכה סי' מו סק"ב), רבי יהודה עייאש (במטה יהודה סי' מו סק"א) ועוד אחרונים. אמנם המשנה ברורה (רי"ס מו) הביא שאדם שמוספוק אם בירך ברכות התורה, יברך "אשר בחר בנו" שהיא המעולה שבברכות (ראה ברכות י"א). אבל ספרדי שיעשה כמו המשנה ברורה בזה, יעבור על איסור "לא תשא", ולא יענו אחריו אמן, כי הספרדים קיבלו הוראות השלחן ערוך, ולדעת הרמב"ם ומורן השלחן ערוך רק ברכת המזון היא מדאורייתא, אבל ברכות התורה מדרבנן, ויש לנו את כללי הפסיקה בידינו.

דורש טוב לעמו

ה. זו ראייה למה שמרן אמר שאלוהים על המשנה ברורה לבדו, אלא לפתוח גם פוסקים ספרדים כמו כף החיים. ובענותנותו לא רצה לומר: תפתחו יחווה דעת, חזון עובדיה, ילקוט יוסף, שלא יחשבו שיש לו נגיעות והוא 'דורש טוב לעצמו'... אלא כל מטרתו היתה לשם שמים. וב"ה היום יש לנו את הספרים של מרן, וגם את הילקוט יוסף, שם הובאו כל הפוסקים הספרדים, החיד"א, רבי יהודה עייאש, זכרונות אליהו מני, ועוד ועוד. אי אפשר לפסוק הלכה ממשנה ברורה לבד. צריך לדעת פוסקים זו כוונת מרן, ובאו כמה רבנים ותקפו אותו, ובאותה תקופה כתבו מאמר חריף באורך עמוד שלם נגד מרן, ומרן קרא לי ואמר: קח, תקרא את המאמר הזה. מה אמרתי בסך הכל, בודאי שהמשנה ברורה היה גדול הדור, והוא אחד הפוסקים החשובים. אין מי שמפקפק בגדלותו, אבל הם שמו דברים בפי כחי לקנטר, כוונתי ללמוד משנה ברורה וגם פוסקים ספרדים. כשפתחתה שיבת "חזון עובדיה" למדנו בסדר הלכה משנה ברורה בהוראת מרן זצ"ל. ובנידון שלנו, אף שהמשנה ברורה כתב שנשים חייבות בשחרית ומנחה, לספרדים חייבות רק בתפלה אחת ביום, באיזה מהן שתרצה.⁴

ובכך היה מונח

ו. לפני כמה שנים הייתי בארגונינה, ובדיקו אז עשו טקס סיום המשנה ברורה מטעם "דרשו"⁵, וגם בארגונינה עשו סיום ואמרו לי: כבר כבודו נמצא כאן, אם יוכל לבוא ולדרוש. אמרתי: אני מוכן, אבל בתנאי שאדבר אחרון, כי ידעתי שאם יהיה מישהו אחריי לא אוכל לגנוב ממנו זמן, אבל כשאני אחרון אני יכול לדבר כמה שאני רוצה... ודיברתי שם קרוב לשעה, ולפני כן במלון סידרתי לעצמי על סדר השלחן ערוך רשימה של דוגמאות, ואמרתי להם: באו תראו, כאן המשנה ברורה פסק נגד מרן, וגם כאן וכו', והוספתי ואמרתי: המשנה ברורה היה גברא רבה, אבל לא נחת לפרש את ההלכה לספרדים. וזו לא פגיעה בכבודו ולא כלום. יש שם אברכים ספרדים, אבל היו להם כמה רבנים משוכנעים - היום כבר השתנה - שלמדו בשיטות אשכנזיות ובי"קול יעקב", והדריכו אותם ללמוד רק משנה ברורה ולא לפתוח פוסקים ספרדים. אבל דיברתי אתם והבאתי להם עוד דוגמא ועוד דוגמא, ונפתחו להם העיניים. ראיתי כמה אברכים שלוקחים עט ונייר ורושמים. וגם לפעמים יש מקומות שהמשנה ברורה מפרש את השלחן ערוך לא כמו שמרן עצמו כתב בבית יוסף, כי לא היה מושועבד לפסקי מרן אלא לפוסקים האשכנזים. וזה מה שמרן זצ"ל התכוין לומר, ללמוד "גם" משנה ברורה ולא "רק".

נשים בתפלת ערבית

ז. מה שכתב המשנה ברורה שנשים אינן חייבות בתפלת ערבית, כי היא רשות ורק הגברים קיבלו חובה, אבל הנשים לא קיבלו חובה, זה לא מוסכם, שהרי באגרת התשובה לרבינו יונה (הדו"ט ג סעיף וט) כתב בזו הלשון: תהא האשה והירה

⁴ אם נוח לה יותר בערב אחרי שהילדים ישנים, כי בבוקר צריכה לארגן אותם וכו', תתפלל ערבית, אבל היא צריכה לדעת שהיא חייבת בברכות השרה וברכות התורה, וכיון שכבר מתחילה להתפלל וקוראת גם קריאת שמע, כדאי שתגמור ותתפלל גם עמידה של שחרית, ולא צריכה להמשיך אחר כך 'אשרי', 'ובא לציון', 'בית יעקב', וגם ברכות קריאת שמע דיברנו בשיעורים הקודמים שבשביל זה ברכה לבטלה.

⁵ תמוה מאד שמהדורת דרשו הביאו את כולם, כולל אול"צ, אבל את מרן זצ"ל מעולם לא הזכירו את שמו הטוב. אטו אסור להזכיר את ספרי מרן זצ"ל, למה זה ביאליק!? וכי מרן היה בקי בשירי ביאליק, ודן אם אחד העם היה הרב של ביאליק או הליפך? הרב רחוק מהדברים האלו, בכל הספריה שלו אין ספר חיצוני אחד, הכל ספרי קודש, ואם כן למה לא להביא את הרב [א.ה. מרן בחזון עובדיה שבת ד' (בעמ' קמה, קפד) ציין למשנ"ב "דרשו", ולפני שהספר יצא לאור שאלוהו למה מגיע להם הכבוד הזה. והשיב: אכן שמתי לב שהם מעלימים את דברי באופן שיטתי, וזה כואב לי, אלו פסקים שטיפחתי ויריבתי בעמל רב ולא שלפתי אותם מהשרוול, אבל תדעו שיש הרבה אנשים שנהגו אתי שלא כהוגן, ובכל זאת אתם הם כותבים דבר טוב אני מבחי אבותי, כי התורה אמת כתיב בה].

⁶ מאז שאני זוכר את עצמי מרן זצ"ל היה מקפיד מאוד לאכול פת שחרית, ולא איזו עוגיה קטנה, אלא ממש סעודה. כל אחד ישים לב לכך, זה גם טוב לבריאות וגם נותן כוח ללמוד תורה. [וכך מבואר בטוש"ע (סי' קנה ס"ב), ע"פ הגמ' בפסחים (ב), א"ר פפא שעה רביעית זמן סעודה לכל אדם, חמישית מאכל פועלים, שישיית מאכל ת"ח, מכאן ואילך כוונת אבן לחמת. ובשבת (ז).

להתפלל ערב ובוקר וצהרים. כלומר שתתפלל גם ערבית. וכן כתב החתן סופר (בשער התפלה סי' א) - נכדו של החתם סופר - בשיטת התוס'. וכן כתב מהר"ם בן חביב - היה הראשון לפני כ-350 שנה - בספר כפות תמרים (סוכה לה). בשיטתם. וכן דעת השאגת אריה (סימן יד) והערוך השלחן (סימן קו סעיף ז). אבל המשנה ברורה סמך על המגן אברהם (סי' טו), הפרי מגדים (בפתיחה להל' תפלה ד"ה מצות עשה, ובאי"א סימן פט סק"א וסי' רצט סק"א) והגאון רבי זלמן (סי' ס"ב), שכתבו על דברי הרמ"א בהלכות הבדלה (סימן רצט סעיף ז) שנשים שאינן מבדילות בתפלה ולא אומרות "אתה חוננתנו", יש ללמזן שיאמרו "המבדיל בין קודש לחול" קודם שיעשו מלאכה. וכתבו על זה שבלאו הכי הנשים לא נהגו להתפלל ערבית, כי ערבית רשות, ורק הגברים קיבלו חובה ולא הנשים. וגם כיום מנהג האשכנזים שנשותיהם מתפללות רק שחרית ומנחה, ואף שיש פוסקים שכתבו שיתפללו שלש תפלות, ובראשם רבינו יונה, אבל לא נגיד להם מה לעשות, כדי שגם הם לא יגידו לנו מה לעשות... הם ימשיכו במנהגם, ואנחנו במנהגנו שהנשים חייבות רק בתפלה אחת ביום, ואם יש להן זמן רשאויות להתפלל יותר.

עזרת נשים

ח. צריך לדעת שנשים לא חייבות לבוא ולהתפלל בציבור ובבית כנסת, ואם רוצות יתקינו עזרת נשים בכל מקום, וישבו בעזרת הנשים. המקור לכך מדברי המשנה (סוכה פ"ה מ"ב) במצאי יום טוב הראשון של חג ירדו לעזרת נשים ומתקנים שם תיקון גדול, ובתוספתא (סוכה פ"ה ה"א) מבואר שבשמחת בית השואבה בנו גזוטרטא מיוחדת לנשים כדי שיוכלו לראות את השמחה, ולא תהיה תערובת גברים ונשים יחד. וכי זה נקרא הדרת נשים? אנחנו מכבדים את האשה כמו שכתב הרמב"ם (פס"ו מאישות ה"ט) והדברים פשוטים ואין צורך להאריך, אבל מקפידים שלא תהיה תערובת כדי שלא יהיה אפילו ניצוץ של עבירה ח"ו, ונאמר (דברים ג"כ טו) "והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך". וכן מבואר בגמרא סוכה (נא), והוסיפה שהתקינו שיהיו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה. וכן כתב הרמב"ם (פ"ה מלולב ה"ב). היו מקומות בחו"ל שעשו עזרת נשים בגובה של בית הכנסת עם גדר נמוכה, מצד אחד נשים ומצד שני גברים, וכשביקרתי שם ביקשתי מהם שיגביהו את המחיצה, עד כדי שהאשה תעמוד ולא יראה את האשה שלה, וגם לא את הפאה נכרית... בחו"ל הרבה הולכות עם פאה ועוד יבוא יום וכולם יחזרו בתשובה וילבשו מטפחת. ואם רוצות לראות את הגברים יש פתרון שיתקינו זכוכית שרואים רק מצד אחד, אבל לא יעשו מחיצה נמוכה.

לא על חשבון הבעל

ט. כאמור נשים לא חייבות להתפלל בציבור, אבל יש כאלה שמחמירות, כגון סבתא לנכדים שיש לה זמן והיא רוצה לבוא ולהתפלל בכל יום בבית כנסת, ולענות אמן וקדושה, ולשמוע קריאת התורה, תבוא עליה ברכה. אבל אשה שרוצה לבוא לבית כנסת תשים לב שזה לא יהיה על חשבון בעלה, הוא בא בבוקר ורוצה לאכול ארוחת בוקר ולרוץ לכולל, ואיפה אשתו? בבית כנסת... אלא היא צריכה להתפלל אחר כך, ותעשה לו חביתה ופת שחרית⁶, שיבוא לכולל ויהיה לו כוח ללמוד, ורק אם זה לא על חשבון, והוא מסתדר לבד - מגיע לכולל מוקדם ברבע לתשע ואוכל, לא באמצע הסדר - יכולה ללכת לבית כנסת, אבל לא חייבת, כי נשים פטורות מתפלה בצבור.

כבוד האשה לבעלה

י. הרמב"ם (פס"ו מהל' אישות ה"ב) כתב כך: ציוו חכמים על האשה שתהיה מכבדת את בעלה ביותר מדאי, ויהיה לו עליה מורא, ותעשה כל מעשיה על פיו, ויהיה בעיניה כמו שר או מלך וכו'. צריך להקריא בסמינרים את לשון הרמב"ם... בא החיד"א (חיים שאל ח"א סי' כו, מחזיקי"ס תעב סק"ג, עין זוכר מערכת כ אות י, ומראית עיניו כיתות חת) והעיר על מה שכתב מהרי"י אלגאזי (ארעא דרבנן מע"כ סי' שג), שמדברי הגמרא בקידושין (אג) מושמע קצת שכבוד אשה לבעלה הוא מדאורייתא, שאמרו שם, אבא אומר השקיני מים ואמא אומרת השקיני מים, איזה מהם קודם? אמר ליה: הנח כבוד אמן ועשה כבוד אבך, שאתה ואמך יריבים בכבוד אבך. ואין נדחה חיוב כבוד הבן לאמו שהוא

איאת נמי דשית מאכל ת"ח. וכתב המהרש"א (ח"א יטור' עה) שגם במדבר היו אוכלים את המן בשעה רביעית, ושכ"כ בתרגום המיוחס ליונתן. וכתב הסוד, פ"ג מיני חלאים תלוין במרה, וכולן פת במלח וקיתון של מים שחרית מבטלתן. ועיין בגמ' ב"ק (צב) מנא היא מילתא דאמור רבנן השכם ואכול בקיץ מפני החמה ובחורף מפני הצנה, ואמרי אינשי, שתין רהוטי' רהוט ולא מטו לגברא דמצמר כרך [שישים אנשים רצים אחרי מי שאכל פת שחרית ולא משיגים אותו], דכתיב 'לא ירעבו ולא יצמאו ולא יכס שרב' וכו'. ותניא מחלה זו מרה למה נקרא משנה מחלה, שפ"ג חלאין יש בה. מחלה בגימטריה הכי הוי. וכולן פת במלח שחרית וקיתון של מים מבטלן. ועוד אמרו בגמ', דיליף מקרא אחרניא 'ועבדתם את ה' אלהיכם' זו ק"ש ותפלה, 'וביך את לחמך ואת מימך' זו פת במלח וקיתון של מים, שאין ואילך 'והיסורתי מחלה מקרבך'. ע"כ. וכן אמרו בגמ' ב"מ (ק"ב) 'ז' דברים נאמרו בפת שחרית וקיתון של מים מחלה זו מרה למה נקרא משנה מחלה, תלוים במרה [כמנין מחלה] וכולן פת שחרית במלח וקיתון של מים מבטלתן. וכן אמרו בפסחים (ק"ב) 'ז' דברים צוה ר"ע את ר"ב בנו וכו', השכם ואכול בקיץ וכו'. ובפ"ג (א"א סק"ג) נסתפק בהא דטעיים מידי בצפרא, אם די בשתיה, או"ד דווקא טעימת פת, דווקא בשיעור כביצה. ובשלחן הטהור (א"א) נקט דדי בשתיית מים. ועו"ב מיח' המיוחסים לר"ן (שפת י) טעיים מידי בצפרא, בסוכה אי' כדטעיים צורבא מרבנן ועייל לכלה, ופרש"י כשהולך החכם ללמוד וירא שמוא ימשך בשמועתו, אוכל מעט כמלא פי' כדי שישמע על לבו, וכי הוא אפי' לאחר שקה' ו' מועיל. וכתב במשנ"ב (סק"ה) לכתחלה נכון הדבר שלא יאחר סעודתו לאחר ששעו, אף אי טעיים מידי מצפרא. וראה בילקוי' הלכות ביהכ"נ (סי' קנה עמ' שפח).

מדאורייתא, משום כבוד האשה לבעלה שהוא מדרבנן, על כרחך שהאשה חייבת בכבוד בעלה מדאורייתא. ודחה החיד"א, שאחר שהבן צריך לכבד את אביו ואת אמו, שניהם שווים ואיזה מהם שירצה יקדים, ודי בכך שהאשה חייבת בכבוד בעלה מדרבנן כדי להקדים את אביו לאמו. וכתב החיד"א שמשלשון הרמב"ם הנ"ל "ציון חכמים" מוכח שחיוב כבוד האשה לבעלה הוא מדרבנן ולא מדאורייתא (והא"ה ילק"ה יטובע שמחות ח"א עמ' תעט, עין יצחק ח"א עמ' קלח).

חיובים הדרניים

יא. במשנה כתובות (טז): שנינו, ואלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה, טוחנת, ואופה, ומכבסת, מבשלת, ומניקה את בנה, מצעת לו המטה, ועושה בצמר. וכן נפסק בשלחן ערוך (אה"ע סי' פ סעיף א, ו). ואילו הבעל מתחייב לאשתו בעשרה דברים, וכמוכא בשלחן ערוך הלכות כתובות (אה"ע סימן סט סעיף ב): אלו הן העשרה דברים, מזונותיה⁷, וכסותה, ועונתה, ועיקר כתובתה⁸, ורפואתה, ולפדותה אם נשבת, וקבורתה⁹, ולהיות ניוזנת מנכסיו ויושבת בביתו אחר מותו כל זמן אלמנותה, ולהיות נבנתו ניוזנת אחר מותו עד שיתארסו, ולהיות בניה הזכרים ממנו יורשים כתובתה יותר על חלקם בירושה שעם אחיהם. ע"כ. נמצא שהאיש חייב לאשה יותר מאשר היא חייבת לו, זו הדרת גברים... אבל זה השלחן ערוך שלנו. בכל אופן האשה צריכה לכבס ולבשל ולדאוג לבעלה בכל יום לארוחת הצהריים, אלא אם כן היא עובדת ומפרנסת את הבית, שאז הוא מוחל לה, כי הוא יודע שאם תנין את ארוחת צהרים כל יום, לא יהיה כסף ולא יהיה מה לאכול... אבל אם היא לא עובדת, ובשעה אחת בצהריים במקום להכין לו ארוחת צהרים היא הולכת להתפלל מנחה, יגיד לה: גברת, את פטורה מתפלה בצבור. וכן לא תקרא תהלים במקום להכין ארוחת ערב ולכבס את הבגדים ולסדר את הבית, כי צריך שיהיה בית מסודר ונקי בלי ריח... היא חייבת לו את הדברים האלה, וגם הוא חייב לה עשרה חיובים, עכ"פ האשה פטורה מתפלה בצבור, וחייבת רק בתפלה אחת ביום.

מצוה דרבנן שהזמן גרמא

יב. לגבי תפלת מוסף אם נשים חייבות, כולם מודים שתפלת מוסף היא מדרבנן, וזו מצוה שהזמן גרמא, מפני שהיא שייכת בשבתות ובראשי חודשים ובימים טובים, והשאלה האם נשים חייבות במצוות דרבנן שהזמן גרמא. לדעת התוספות (ברכות כ): גם במצוות דרבנן אם הזמן גרמא נשים פטורות. והביאו ראיה ממוסכת שבת (כג), אמר רבי יהושע בן לוי נשים חייבות בנר חנוכה, שאף הן היו באותו הנס. וכן בפסחים (קטג), אמר ריב"ל נשים חייבות בארבע כסות, שאף הן היו באותו הנס. וכן במגילה (ה), אמר ריב"ל נשים חייבות בגמילה, שאף הן היו באותו הנס. ומשמע שבלי הטעם שאף הן היו באותו הנס, היו פטורות מכל המצוות הללו, כיון שהזמן גרמא, אף שהן מצוות דרבנן. זו ראיה חזקה. ולפי זה גם מתפלת מוסף נשים פטורות, וככל דין מצוה שהזמן גרמא. אבל לדעת רבינו תם בספר הישר (סימן ע אה"ע ד), הארוחות חיים (דני שלש סעודות אה"ע ב, דקל"ח ע"ב), האבודרהם (ה"ק יר"ד), במצוות דרבנן נשים חייבות אפילו שהן מצוות שהזמן גרמא, ויש אריכות מה יענו על הגמרות הנ"ל, אבל למדו האחרונים שלדבריהם נשים חייבות בתפלת מוסף.

נשים בתפלת מוסף

יג. ואמנם יש אומרים ששנשים פטורות מתפלת מוסף, כי התפלה באה במקום קרבן מוסף, "ונשלמה פרים שפתינו", ואינה בקשת רחמים, וקרבנות הציבור באים מוסף מחצית השקל שנתנו רוק הגברים, אבל הנשים לא נותנות מחצית

⁷ הרב שלום לופס היה חסידא קדישא, גאון עולם וצדיק, וכשולמדנו בישיבה קטנה פורת יוסף, היה עובד את אשתו לכמה ימים, והיו נותנים לו חדר בישיבה, והיה נותן שיהיה מוסר, היה גברא רבה. סיפר לי מרן זצ"ל שכאשר הרב לופס היה אברך בפורת יוסף, היה שקדן, והיתה עניית בביתו, ואשתו תבעה אותו לבית דין, לא לבית משפט ח"ו, כי כתוב בשלחן ערוך (ה"פ ר"ס טו) שהאב לזון בערמאות הרי זה רשע ומרים יד בתורת משה רבנו, וטענה: אני צריכה לאכול, תבואו ותראו שהמקור שלי ריק, ובסקראו לו לבית דין אמר: אני יושב ולומד! כמה אתה מבקשת? בפורת יוסף נותנים פרוטות, אין לי כסף, מה אעשה? אמרו לו: אדוני, אתה התחייבת מכתובה "ואנא במימרא ובסיעתא דשמיא אפלה ואוקירי ואזון ואפרנס ואכלכל ואסובר ואכסה יתיכי", אם היא יכולה לעזור לך ואתה תשב ותלמד תורה, הנה מה טוב, אבל אם היא לא יכולה, אתה צריך ללכת לעבוד! אין לך ברירה. ואז פנה למרן זצ"ל ונעשה ספרא דדיינא, עד שנתמנה לרב העיר עכו. היו אצלי כמה כתובות שנשים חייבות מיליון, ואין להסכים לכך בשום פנים, לכל היותר יכתבו מאה ושמונים אלף, או מאה ואחד כמנין מיכאל, ובדרך כלל אנחנו בבית הדין לא מחייבים כתובה מוגזמת, אלא אם כן יבוא עשיר גדול כמו ספרא, שיש לו כמה מיליונים וישלם מיליון אחד... אבל סתם אדם רגיל, אם כתב מיליון שקל אנו שואלים בביה"ד, יש לך מיליון? לא. כשהתחייבת היה לך? מאיפה היה לך? מאיפה היה לך? רצית ללמוד רשעים ורשעים על חברים שלי. אם ניכרים דברי אמת לא מחייבים אותם במיליון, ועושים פשרה, כל בית דין לפי שיקול דעתו, אנחנו מחייבים מאה ושמונים אלף, כי היה דין אחד שעשה חשבון שזו עלות של פרנסה - אוכל, שכירות דירת חדר, ביגוד - במשך שנה.

לכן כאשר הותן חותם על הכתובה צריך להסביר לו על התחייבות ממש, ואם טוען שלא הבין על מה חתם, ביביע אומר ח"ג (אה"ע סי' ג) כתב על זה תשובה, והביא מה שכתב הרשב"א (בבתי סי' תרכט) שלא מאמינים לאדם כזה, וצריך לשלם מה שחתם, וכן פסק בשלחן ערוך (ה"פ סי' סא ע"ג).

⁸ עיקר הכתובה זהו כסוף המינימום לתת לכלה בתולה, והוא שיעור מאתיים וזו (הרמב"ם פ"מ מאימות ה"ז, ש"ע אה"ע סי' סו סעיף ו), ואמנם הרבה אשכנזים כותבים מאתיים "אקוקים", וכשבים לבית הדין אנחנו עושים חשבון מה השווי בימינו, בערך 4500 ש"ח, אנחנו מחשבים לפי כסף מדינה, והם מחשבים לפי כסף צוירי שהוא פי שמונה, אבל בדרך כלל לא מגיעים לזה כי לא נותנים מינימום. שלחו לי כתובה ממועצה דתית באחד המקומות בארץ, שרב אחד כתב: עד שעלה סך הכל

השקל (הרמב"ם פ"א משקלים ה"ה), ואין להם חלק בקרבנות ומכללם קרבן מוסף, ולכן לא יתפללו מוסף. אבל יש אומרים שהרי בזמן שבת המקדש היה קיים, הקרבן היה מכפר על כולם, תמיד של בין הערבים היה מכפר על עונותיהם של כל ישראל שעשו ביום, ותמיד של שחר היה מכפר על עונותיהם של כל ישראל שעשו בלילה, ולכן לא היו צרות, לא היה את המחלה הידועה ולא שום דבר, כי כל מה שאנחנו סובלים, כל אחד וחבילת הצרות שלו, זה מחמת עונותינו, אבל פעם שהיו קרבנות, לא היה סבל, אלא עם ישראל היו מעצמה, "איש תחת גפנו ותחת תאנתו", היו מפלי מים ודשא כמו בשוויץ... והקרבן היה מכפר גם לגברים וגם לנשים, אין אפליות... ואם כן גם הנשים שייכות במוסף.

מחלוקת האחרונים

יד. הצ"ח¹⁰ (ברכות כו) דן לפטור את הנשים ממוסף, כי הנשים לא מביאות שקלים ואינן שייכות לקרבן, ואין תפלה זו בגדר "רחמי ניהו". וכן כתב הגאון רבי עקיבא אג"ר (בתשובה סי' ט"ד ג"ה לא מציונו). וכן כתב מהר"ם שיק (תה"ח סי' צ) - תלמיד החתם סופר. וכן כתב הרב שמח נפש¹¹ (ביריעות האהל שב"ס אהל מועד ח"א דס"ג ע"א), רבי עקיבא איגר הביא שכן פסק בספר בשמים ראש (סי' פט), אבל בספר הברית (ה"ב דק"ו ע"ב) כתב שספר זה מזויף מתוכו ואין לסמוך עליו, והחתם סופר (אה"ח סי' קנ"ד וי"ד סי' ש"ג אה"ג) כתב שאינו "כתבי הרא"ש", אלא "כזבי הרא"ש"... כי המחבר הזה היה מודרני ומקורב למשכילים והתקלקל, ולבסוף גם נפטר רווק זקן, ולמעשה בודקים כל דבר בספר לגופו, ואם הדברים מסתברים סומכים עליו, ואם לא דוחים את דבריו¹². על כל פנים רוב האחרונים לא מסכימים וסוברים ששנשים יכולות להתפלל מוסף.

הדר הוא לכל חסידיו

טו. מרן זצ"ל כתב ביביע אומר ח"ב (האו"ח סי' ו אה"ע ד) שנשים לא תתפללנה מוסף, וכן כתבנו גם בליקוט יוסף (סימן רפו סעיף ה) שיצא לפני עשרות שנים, כי אנחנו לא זזים מדברי הרב, אבל אחר כך מרן זצ"ל חזר בו בספרו חזון עובדיה (שבת ב עמ' ד) וכתב שהנשים רשאות להתפלל מוסף, כי הקרבן מכפר גם על הנשים, ובצירוף דעת הסוברים שחייבות במצוה דרבנן שהזמן גרמא. ואחר שמרן חזר בו, גם אנחנו הנהגנו את נשותינו להתפלל בשבת גם שחרית וגם מוסף, למרות שמתחילה היו מתפללות רק שחרית, אבל הרב חיפש את האמת, ופעם משהו אמר לו, אחר שיראו שאתה חוזר בך מידי פעם, זה ירופך את הפסקים. אמר מרן: וכי אני מסתכל על אינטרסים שלי? אני מחפש את האמת! והביא להקת אחרונים שכתבו שנשים שייכות במוסף, ומהם הגאון רבי יוסף שאול נתנזון בשואל ומשיב (תניא ח"ב סי' נה), עמודי אור (סי' ז), מגן גיבורים (סי' קוק"ד), בית יצחק שמלקים (תה"ח סי' יז סוף אות ב), זכר יצחק (סי' ב), רבי יצחק אלחנן באר יצחק (סי' ט), הגאון הרב פראנק (מקראי קודש פורים סי' י) - רבה של ירושלים. ואם כך הדין במוסף של שבת, ראש חודש או חגים, כל שכן שנשים שייכות בתפלת מוסף של ראש השנה ויום הכיפורים, וכן בתפלת נעילה, משום דרחמי ניהו. למסקנא נשים צריכות להתפלל תפלה אחת ביום, ובשבת רשאות להתפלל גם מוסף, אבל יתפללו לפני שהבעל מגיע, כי אם צריך לחכות זה צער בעלי חיים... וצריך לרחם עליו. לכן תקום מוקדם יותר ותתפלל, או שתתפלל אחרי הסעודה, שחרית עד חצות, ומוסף עד שבע שעות, ואם יש צורך תתפלל גם לאחר מכן, ומה שאמרו שהתפלל אחר מוסף אחר שבע שעות נקרא פושע (ש"ע ר"פ רס"ו), נותרת לאשה על זה... והעיקר שלא תעכב את הבעל.

"שלשים וחמשה ש"ח", איזה קמצן... זו בעיה, כי לא לא מתקרב למאתים וזו, והשאלה מה הדין בדיעבד, אם נוצים להתגרש, וכי יתן לה 35? לא, אלא יתן לה לפחות שיעור מאתיים וזו של זמננו - ולפעמים אנחנו מחייבים גם פיצוי גרושין - כי בלאו הכי יש חיוב כתובה שחייבו חכמים, ויש תנאי בית דין. ונפקא מינה שאותו זוג שכתב להם בכתובה 35, כוללים להישאר בבית אחד כמה ימים, עד שיכתבו כתובה חדשה, כמו בכתובה שאבדה או נשרפה, שכתובים בכתובה חדשה בפני שני עדים ונקראת "כתובה דאירכסא", ושם יכתוב את הסכום שרוצה לתת, למשל 52,000. ש. אותו רב עשה שלא כהוגן במחילה מכבודו.

⁹ אם באו החמסניקים האלו ושבנו אותה, יעשה הכל כדי לפדותה, ואם החמסניקים ימ"ש הרגו אותה ל"ע, חייב לקברה.

¹⁰ הרב נודע ביהודה קרא לספרו על שם אביו רבי יהודה, וחבר ספר ציון לנפש "חיה" - צ"ח, על שם אמו חגית.

¹¹ רבי שלום גאון, היה בירושלים, בן הראשון לציון האג"ן - רבי חיים אברהם גאון, לפני כ-180 שנה. יש ספר "לב נשבר" שחיברו רבי יצחק אבאליעזר אב"ד בדמשק שבסוריה, ובשער כתב שבא ליישב כל מה שהתקף אותו השמח נפש גאון, וכתב בכאב גדול, מה שהקשת אין זו קושיא, ומה שדחית אין זו דחיה. שניהם היו גדולים והשיב לו כדרכה של תורה.

¹² למשל כתב (בסימן שמה) שמונה האשכנזים שלא אוכלים קטניות בפסח מהקראים, אבל זה לא נכון, מנהג זה הובא כבר בראשונים, הגהות מיימוניות (קושטא, פ"ה מהלכות חמץ ומצה ה"א), רבינו מנחם (בספר הגהות ר"ה מהלכות חמץ) ועוד, כי חששו לתרבות של חטים. וכתב כמה דברים שכבר 'מחו ליה אמונתא' וכתבו שלא לסמוך על כל תשובותיו. גם כתב (בסימן שמה) תשובה מבהילה לגבי מאבד עצמו לדעת.

היום שאלו אותי לגבי אדם ששבנו אותו, האם מותר לו להתאבד, ולעשות כמו שאול המלך שנפל על החנית, כי ידע שיקחו אותו בתור מלך ישראל ויתעללו בו, וגם הוא חמסניקים... ואמרתם להם: אסור בשום פנים ואופן! עשו משה ומתן ושיחררו כבר מעל מאה, ואולי ישחררו עוד, אדרבה, זה פיקוח נפש מידי בשבילם, הלא אם יתאבד ברור שימות, וכמה החיים יקרים לנו, כי "במתים חפשי" - כיון שמת אדם נעשה חופשי מן התורה וכן המצוות (שבת ל קטא: נדה סא), ורק אדם שחי יכול ללמוד תורה ולקיים מצוות ולתת צדקות, ועל כל נשימה ונשימה להודות לקב"ה.

טז. אשה שהתפללה שחרית בראש חודש ולא אמרה יעלה ויבוא, ובעלה חזר מבית הכנסת ושאלה אותו, למה איחרת היום, בדרך כלל אתה מגיע בשעה שמונה ורבע, ועכשיו רבע לתשע, ואמר לה: היום ראש חודש! והיא זוכרה ואמרה, לא אמרתי יעלה ויבוא. האם צריכה לחזור ולהתפלל? לכאורה אם היא כבר התפללה ערבית באותו היום, היא עשתה טובה שבכלל התפללה שחרית, אבל כיון שהתפללה, צריכה להתפלל כמו בן אדם, ולכן צריכה לחזור. והוא הדין בעשרת ימי תשובה, שאם שכחה המלך הקדוש או המלך המשפט, וכשבעלה חזר לבית מיד לקח ספר שערי תשובה ולמד, וכששאלה אותו מה קרה היום? אמר לה: אנחנו בעשרת ימי תשובה! וזכרה שלא אמרה המלך הקדוש והמלך המשפט, דינה כמו האישה וצריכה לחזור ולהתפלל. לכן צריך "להיות כל איש שורר בביתו", כל אחד יכניס לביתו את ספרי מרן זצ"ל, או את סידור חזון עובדיה - בסידור יהוה דעת ותפלת יעקב העתיקו את ההלכות מאיתנו - וכל ההלכות המצוינות שם שייכות גם לנשים. וכן לגבי ברכך עליו, אשה שטעתה ואמרה ברכנו, כי היה יום חם מאוד וחשבה שקיץ, וגמרה את התפלה, וזכרה שחורף, צריכה לחזור ולהתפלל.

השווה אותה בחובה

יז. יש לכך ראייה מדברי הרי"ף (פ"ד ברכות דף כ"ג) והרא"ש (שם ס"ז) - בדרך כלל הרא"ש מעתיק את דברי הרי"ף - שכתבו, דהא דקיימא לן כרבא שתפלת ערבית רשות, מיהו הני מילי היכא דלא צלי כלל - היכן שלא התפלל - אבל היכא דצלי - אבל היכן שכבר התפלל, וטעה בתפלתו, חוזר לראש, כי השווה אותה עליו כחובה. למשל אם בליל שבת במקום להתפלל "אתה קידשת", הוא שמע אזעקה והתבלבל, ואמר "אתה חונן", וגמר את העמידה, אבל לא הבין למה גמר אחרי כולם, ולבסוף זוכר, הדין הוא שצריך לחזור ולהתפלל של שבת, למרות שערבית רשות, אבל שכבר מתפלל צריך להתפלל את התפלה כתיקנה. והרא"ש מה שאמר בגמרא (ברכות כ"ג) טעה ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית שתיים, כי גם בערבית יש צד של חובה. וכן משמע מדברי הגמרא (ברכות ל"ג) שמי שטעה בערבית בליל ראש חודש אינו חוזר, לפי שאין מקדשים את החודש בלילה - וכשם שאין עושים דין בלילה שנאמר (יחזקאל כ"ג) "דינו לבוקר משפט" - שמי מינה שאם טעה בערבית של שבת ויום טוב, וכן בכל התפלות של חול המועד כולל ערבית, מחזירים אותו. עד כאן דברי הרי"ף והרא"ש. ולפי זה גם הנשים, למרות שאחר שהתפללו שחרית אינן חייבות להתפלל מנחה, אבל אחר שחייבו את עצמן והתפללו, צריכות להתפלל כהוגן, ואם טעתה בתחזור. ויותר מכן, אפילו אם היא צדיקה והתפללה ערבית שהיא רשות, וטעתה, כגון שלא הזכירה יעלה ויבוא בחול המועד, או שלא אמרה ברכך עליו בחורף, צריכה לחזור ולהתפלל, כי דין הנשים כדין האנשים בזה. ואמנם רבינו מאיר המעיילי בספר המאורות וכן הרא"ה - רבי אהרן הלוי בפקודת הלויים (ברכות כ"ז) חלקו על הרי"ף והרא"ש, וכתבו שערבית רשות ואם כן למה לחזור, אבל סיימו שכיון שכך אמר הרי"ף אין לזוז מדבריו.

יעל הנסים" בחנוכה ופורים

יח. רואים שלמרות שהיו ראשונים כמלאכים בעצמם, ביטלו דעתם כלפי מי שגדול, וזה מוסר השכל כמה צריך לבטל דעתו כלפי גדול הדור, אבל היום בדורנו כל אחד בונה במה לעצמו. תראו, בשבת שעברה היה חנוכה, וחכם אחד טען: מה זה שכתוב בסידור חזון עובדיה לומר "ועל הנסים" עם תוספת האות ו', אין דבר כזה, אין אף פוסק שכתב כן, ורק התסמכו על המדקדק הר"ה - רבי זלמן הענא שהיה לפני כ-250 שנה - אבל זה שיבוש וטעות, ולכן צריך לומר "על הנסים" בלי ו'! ודיבר בכעס רב ובצורה חריפה. ובאמת אחר כך השי"ן אמר על הנסים בלי ו' ואי, ושמע לאותו חכם, שלא כמו שכתוב בסידור חזון עובדיה ובספר חזון עובדיה (הנסים ע"מ קצ"ב), אבל בואו תראו כמה פוסקים כתבו שצריך לומר "ועל הנסים", כך כתב הגאון בעל חוות יאיר בספר מקור חיים (סימן תרע"ט) שקבלה מגדולי הדור לומר "ועל הנסים" ולא "על הנסים". כי זה המשך של "ועל נסיך שבכל יום עמנו ועל נפלאותיך וכו'", וכמו בברכת המזון שאומרים "ועל הכל", ובברכת התורה שאומרים "והעדר נא". וכן כתב בספר אוצר התפלות בענף יוסף, בשם האור חדש, והמטה והאד" - הגאון רבי יהודה פייאש, והשערי תפלה - הגאון רבי יעקב רקח מרבי לוב. וכן כתב בסידור רבי שבתי סופר - שהיה תלמיד הלבוש לפני קרוב ל-400 שנה. וכן פסק המשנה ברורה (ה"ס תרפ"ב) לומר ועל הנסים עם האות ו'. וכן הוא בסידור צלותא דאברהם (ח"א בבואו ועל הנסים דף ט"ז) בשם סידור הרמ"ק תפלה למשה, וסידור מרבי שמואל ויטאל - בנו של מהר"ח, ובסידור האר"י ז"ל (מהדור ר' יעקב קופיל) ובסידור בעל התניא. וכן מצינו לכמה גדולי החסידות, רבי לוי יצחק מברדיטשוב בספר קדושת לוי (קדושות לתוכנה קדושה ה'), הגאון רבי צבי אלימלך מדינוב בספר בני יששכר (ספלו טבת מאמר ד' הלל הווארה, אדר מאמר ח'), וכן כתב בשלחן ערוך הגר"ז (סימן הסיוד בה"א), וכן כתב הגאון מליובאוויטש בשו"ת צמח צדק (במפתחות י"א"ח ס"י פק"ג) והאדמו"ר מצאנז בשו"ת דברי יציב (א"ח ס"י רצ"ג). וכן כתב הערוך השלחן (ס"י תרפ"ב ס"א), וכן כתבו באור לציון (ח"ד ע"מ ד"ג). אותו אחד שדיבר, הוא חזר בתשובה והתחיל ללכת לשיעורים של חכם בן ציון, ונהיה חסיד שלו רק בגלל שרצה לומר בכל להיפך ממרן. וכן מצינו גם אצל גאוני תונים, וכמובאר בשו"ת אוהב משפט (ת"א ס"ל) להגאון רבי פראג'י עלוש, ובשו"ת שמחת כהן (ת"א ס"ל) להגאון רבי רחמים חי חויתה הכהן. וכן כתבו בשו"ת מנחת יצחק ו"ס (ח"ו ס"י ט"ד), ובשו"ת צ"ץ אליעזר (ח"ח ס"י מ"ג). נמצא שיש ח"י פוסקים גדולי עולם שכתבו לומר "ועל הנסים" עם האות ו', ואם יש לך ראיות אתה יכול לחלוק כדרכה של תורה, אבל למה לומר שאין שום פוסק שאומר כך.

יט. פעם הוציאו עליו קונטרס שלם, וטענו שכתבנו נגד השלחן ערוך, שבילקוט יוסף (שנע שמוחת ח"ב על קצת) כתבנו שמוות לחבוש את המילה בשבת גם בתחושת לבנה, למרות שהדם יצבע את התחושת בצבע אדום. ולא מקפידים להביא תחושת אדומה, ואפילו בשלחן ערוך (ס"ח שכ"ט סוף מה) כתב: אסור להניח בגד על מכה שיצבו ממנו דם, מפני שהדם יצבע אותו. מיד שכראיתי כך התקשרתי אליו ואמרתי לו, הרי יש לנו מקורות בילקוט יוסף (ס"ח שכ"ט סוף ע"ג), קודם כל רבי אליעזר זמ"ן - היה לפני מעל 800 שנה - כתב בספר היראים (סימן ק"ב), השותים בשבת משקים צבועים כגון תותים, יזהרו שלא יצבעו מפותיהם ולבושיהם, וכן אדם שנחתכה אצבעו והדם שותת, יזהר שלא יתן עליו שום דבר מפני שצובע, ואף שהוא מקלקל, איסורא דרבנן מיהא איכא. ע"כ. וכן הובא בשבולי הלקט (סימן פ"ו). וכן פסק מרן השלחן ערוך (סימן שכ"ט סוף ע"ג): ש מי שאומר שהאוכל תותים או שאר פירות הצבועים, צריך לזהר שלא יגע בידי צבועות בבגדיו או במפה, משום צובע. ע"כ. ומה שכתבו בלשון של זהירות, באו לומר שאין בזה איסור גמור, כי הוא מקלקל ומלכלך, ואינו מתכוין לצבוע, וכבר כתב הריטב"א (שבת ק"ג ד"ה ואי לאו) שלא אמרו בתלמוד דלא איכפת ליה דלר"ש שרי, אלא בדבר שמחמת עצמו אינו חשוב מעשה ומלאכה, ומש"ה כל היכא דלא איכפת ליה, חזר למהותו שאין בו מלאכה ולא מעשה חשוב. וכי לא איכפת ליה ולא מכוין כלל, הוה מילתא דלא חשיב. ע"כ. נמצא שאם הדבר ברור לכל הרואים שאינו מתכוין, אין איסור בפסיק רישיה, וגם כאן כולם יודעים שהוא לא מתכוין לצביעת התחושת. וכתב המגן אברהם (ס"ח שכ"ט סוף מה) שבבגד אדום פשוט שאסור, כי בזמננו שהיו מוכסבים זה היה מחוק את הצבע ונחשב כמתקן, וכמו שהיו עושים בחיותולים שימוש חוזר, אבל התחושת היא חד פעמית. ולהקת אחרונים כתבו שלכל הפחות במקום צורך יש להקל בזה, ומהם הרדב"ו (ח"ד ס"י ק"א) שהיה בדורו של מרן הבית יוסף וכתב מפורש, ואנו לא ראינו מימינו מי שנוהר בזה, ובודאי שחומרא יתירה היא, שאין זה דרך צביעה אלא דרך לכוון. גם בשו"ת בשמים ראש (סימן רמ"ח) כתב, שמוות לתת בגד על מכה אפילו אם בודאי מוציאה דם, כיון שאינו מתכוין לצביעה, ומקלקל הוא בצביעה זו, לא גזרו חכמים במקום צער, ועוד שהוא כמתעסק בעלמא ואין כאן בית מיחוש. גם האליה רבה (סוף סימן ש"ב) הביא בשם ספר האגור (סימן תמ"ד) - אחד הראשונים - להתיי, לפי שאין דרך לצבוע בדברים אלו. וכן משמע מהאהל מועד (הל' שבת דרך ט' נתיב ט"ז, דף מט ע"א). גם היעב"ץ בספר מור וקציעה (ס"ח שכ"ה) היקל בזה. ומה שכתב הש"ע סימן שכ"ה בלשון איסור, סמך על מה שפירש בסימן שכ"ה שהוא לזהירות בעלמא ולא מהדין. ומצינו כמה מקומות כאלה שכתבו לשון איסור ואינו ממש מהדין (ראה חו"ע שבת ע"מ טו-טז). וכן כתבו בשלחן ערוך הגר"ז (קונטרס אחרון י"ב ש"א אות א'), האדמו"ר מסוכטשוב בשו"ת אבני נזר (סימן קע"ה), ובספר קצות השלחן (סימן קל"ה בבדי השלחן אות י"א), ובספר משאח דרבותא ח"א (סימן שכת, דף י"ח ע"א), והובא בקצה פקודה אלעזר (סימן ע"ג), ובספר מנחת שבת (סימן צ"א סוף, והמשנה ברורה (ס"ח שכ"ט סוף ט"ז, ובס"י שכ"ט סוף קמ"ו). ואם כן איך הוא כותב שכתבנו נגד שלחן ערוך, וכי אנחנו נעשה נגד השלחן ערוך, מי כמו מרן זצ"ל שהחזיר את קבלת הוראות מרן השלחן ערוך, ובספר לוית חן (אות צ"ב) הביא את כל הפוסקים הנ"ל.

חכמים חיזרו בדבריכם

כ. רבות, לפעמים אני מדבר בתקיפות כי אורייתא רתיחא לי, ואנחנו צריכים לחפש אחר האמת, התורה אמת כתיב בה, ואינה נדבקת אלא במי שדבק בה באמת. אני אומר את הדברים הללו, כי אני רואה שאף אחד לא מדבר על זה, וצריך לדעת שעולם ההלכה אינו הפקר. ובאמת האם יש מישהו כיום שידבר על זה ויעמוד בכוח? ואני מוסר על כך את נפשי, כי אחר כך הרבה כועסים עלי, למה תקפת כמו, אבל אני עושה כן כדי שאנשים יזהרו ולא יכתבו שטויות. ואנחנו רוצים שמסגרת שיעור זה להנחיל דרך לאברכים, שיכלו בדרך שירה. זה לא עוד שיעור הלכות לבד, אלא הנחלת דרך, ולמרות שיש כועסים עליו, מטרתי לעצור את הסחף הזה להמציא הלכות ולחלוק על גדולי עולם.

עשרה בטבת שחל בערב שבת

עשרה בטבת שחל בערב שבת, אם צריך להשלים התענית עד צאת הכוכבים, הנה בעירובין (ס"ג) אמר רבי יהודה, פעם ארבע היינו נשבים לפני רבי עקיבא, ותשעה באב שחל בערב שבת היה, והביאו לו ביצה מגולגלת וגמעה, לא שהיה תאב לה, אלא כדי להראות הלכה לתלמידים. כלומר, שאין צריך להשלים התענית כדי שלא יכנס לשבת כשהוא מעונה. ורבי יוסי אומר, מתענה ומשלים. ובגמ' פסקו הלכה כרבי יוסי שמתענה ומשלים. וכתבו התוס' בשם רבינו תנא, קבלה בדינו שרבי עקיבא באותה שנה חולה מסוכן היה, והרופאים הביאו לו ביצה לגומעה בסוף היום, ור' יהודה לא ידע עיקר הטעם מפני מה עשה כך רבי עקיבא, וסמך על מה שראה. ע"כ. וכתב המרדכי (ס"ג) רבינו יצחק בעל התוספות עשה מעשה רב בעשרה בטבת שחל בערב שבת, וטעם לפני כניסת השבת. שאע"פ שאמרו הלכה כרבינו יוסי שמתענה ומשלים, וכתבו התוס' שחל רצה לעשות כן רשאי, אבל יותר טוב שלא להשלים התענית כדי שלא יכנס לשבת כשהוא מעונה. ע"כ. וז"ל האור חזק (ח"ב ע"ג) בשם רבינו ברוך בר יצחק. וכן פירש מהר"ם מרוטנבורג, כמו שכתב בשמו בתחילת ספר התשב"ץ, ובהגהות ר' פרץ שם. וכן דעת הרא"ש עירובין שם (והא בתוס' ע"ה). אולם התוס' הביאו דברי רבינו יודיה שפירש כן, ודחו דבריו בירושלמי (ס"ד הרשב"א והרשב"א (ע"ב) ושלחן ערוך (ע"ב) בעל התוס'. וכן דעת הר"ן (ס"ב דתענית, והרא"ב (ה), הרוקח (ה"ד), וכן פסק בש"ע (ה"א סוף ט"ו), וצריך להתענות עד צאת הכוכבים. וכן הסכים הרא"ב בהגה שם. וכבר אמרו חז"ל (תענית כ"ג) כל תענית שלא שקעה עליו חמה אינו תענית, ופירש ראב"י (ס"ה תענית) ש"ל צאת הכוכבים. וז"ל הרא"ש והמרדכי (תענית ס"ג), וכן העלה בתוס' ר' אלחנן בע"ז (ה"א). וכן פסק רבינו ירוחם. ביסיום: צריך להתענות ולהשלים צום עשרה בטבת אף שחל בערב שבת, עד צאת הכוכבים, שזו כרבע שעה אחר שקיעת החמה.

נהנת? היה שותף בהוראת קבע או בתרומה חד פעמית להוצאת הגיליון!!!
 1. הפקדה לחשבון בנק: מחרתי טפחות סניף: 523 מ.ח. 225485 ע"ש עמותת חזון עובדיה בנשר.
 2. העברה בבית 0546883382 ולצ"ן: עבור "השיעור השבועי". 3. קישור דיגיטלי מאובטח לחו"ק:
<https://nedar.im/7004246> ולצ"ן: עבור "השיעור השבועי".

בחסות: **מעין 2000** Super Market
 הסל המשתלם